

Ex libris **K E Z E L E**

Izložba uz 400. obljetnicu prve hrvatske gramatike
isusovca Bartola Kašića

Katalog izložbe

Ex libris KEZELLE

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

Ex libris
KEZELE

Izložba uz 400. obljetnicu prve hrvatske gramatike isusovca Bartola Kašića

Katalog izložbe

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
Europske avenije 24
Osijek, 2002.

Ex libris KEZELE

Izdavač:

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

Za izdavača

Dragutin Katalenac

Postav izložbe

Mladen Kezele
Nikola Kezele

Kataloška obrada

Mladen Kezele

Oblikovanje

Zvonimir Bonjaj, 3D studio Osijek

Priprema tiska

3D studio Osijek

Tisak

Sitograf d.o.o. Osijek

Naklada

300

CIP - Katalogizacija u publikaciji
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA OSIJEK

UDK 090.1 Kezele(064)
811.163.42'36 Kašić, B.(064)

EX libris Kezele : izložba uz 400.
obljetnicu prve hrvatske gramatike
isusovca Bartola Kašića : katalog izložbe
/ <kataloška obrada Nikola Kezele>. -
Osijek : Gradska i sveučilišna knjižnica,
2004.

ISBN 953-98057-4-0

440415001

Proslov

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek zauzima istaknuto i po mnogo čemu posebno mjesto među hrvatskim knjižnicama.

Osnovana 1949. god. kao Gradska knjižnica na temeljima bogate tradicije javnih, pučkih čitaonica i knjižnica grada Osijeka. 1961. god. Knjižnica dobija privilegiju primanja obaveznog primjerka tiskane građe s područja Republike kao jedina hrvatska javna narodna knjižnica, a ujedno, osim Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb, i jedina knjižnica kontinentalnog dijela Hrvatske. Gradska knjižnica primljena je, dakle, u obitelj "privilegiranih" knjižnica kao izuzetak i ovaj karakter je zadržala do danas. U svakom slučaju, formiranjem Obaveznog primjerka u Gradskoj knjižnici Osijek udareni su temelji znanstvenoj funkciji Knjižnice i njenog postepenog prerastanja iz javne narodne u javnu općeznanstvenu knjižnicu.

Osnivanjem Sveučilišta u Osijeku 1975. god. Knjižnica proširuje svoju djelatnost i pored narodne, odnosno gradske djelatnosti preuzima i funkciju i zadatke sveučilišne knjižnice, mijenjajući naziv u Gradska i sveučilišna knjižnica. U knjižničnom smislu ona postaje knjižnica s dvojnomo funkcijom: narodnom i sveučilišnom, odnosno znanstvenom, te se razvija kao općeznanstvena knjižnica polivalentnih sadržaja.

Knjižnica danas djeluje kao:

- središnja (matična) javna /narodna knjižnica Grada Osijeka, Županije osječko-baranjske i
- središnja sveučilišna/ znanstvena knjižnica Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku s osnovnim ciljem osiguravanja dostupnosti svih vrsta informacija (znanstvenih, obrazovnih, stručnih, kulturnih i dr.) u bilo kojem obliku (tiskana građa: knjige, časopisi, novine i sl., AV građa, elektronski mediji i dr.) najširem krugu stvarnih i potencijalnih korisnika.

Rukovodeći se geslom Josipa Jurja Strossmayera da je « narodna knjiga glavni plod duha svakoga i glavno promicalo njegova razvitka : pacse u nesretnim okolnostima javnog xivota jedino sidro, koje ga od propasti csuva » Knjižnica poklanja posebnu pozornost kulturno promotivnim djelatnostima obilježavajući na odgovarajući način značajne događaje i osobe iz hrvatske i svjetske kulturno povijesne baštine. Kulturnim programima Knjižnica je nastojala promovirati sve oblike i mogućnosti svoje djelatnosti cjelokupnom građanstvu Osijeka i slavonsko baranjske regije. Kako knjiga uistinu jest živo jezgro i srž svekolikih kulturnih postignuća

čovječanstva, žive duhovne tradicije jednog naroda i svjedok njegove opstojnosti u vremenu i prostoru Knjižnica značajan dio svoje stručne aktivnosti posvećuje očuvanju, sređivanju i objavljivanju zbirki stare i rijetke knjižne građe u knjižnicama grada Osijeka i Slavonije. Posebno se ističu velike izložbe koje je Knjižnica priredila u suradnji s Franjevačkim i Kapucinskim samostanom u Osijeku i Muzejom Slavonije Osijek:

- Osječko izdavaštvo 1742. 1996.;
- Blago knjižnice Kapucinskog samostana u Osijeku;
- Knjige 16. stoljeća Franjevačkog samostana u Osijeku;
- Blago knjižnice Franjevačkog samostana u Osijeku.

Promocijom hrvatske kulturne baštine bavi se i zagrebačka obitelj Kezele. Zahvaljujući sakupljenim starim hrvatskim i europskim knjigama, obitelj Kezele organizirala je nekoliko vrlo zapaženih izložbi, kao na primjer:

- u Gradskom muzeju Jaska, 2000. godine;
- u Gradskom muzeju Gospić, 2001. godine;
- na Fakultetu hrvatskih studija u Zagrebu 2002. godine;
- u Gradskoj loži Zadar, 2003. godine.

Prilikom mojeg posjeta izložbi Blago knjižnice Franjevačkog samostana u Osijeku, dogovorena je ova izložba, posvećena 400-godišnjici prve hrvatske gramatike isusovca Bartola Kašića.

Uvod u izložbu pripremio je pater Vladimir Horvat prikazom i reprint izdanjima opusa Bartola Kašića. Slijede izložci europskog tiskarstva XV. i XVI. stoljeća. Ove su knjige prethodile početku rada Bartola Kašića. Posebno bih upozorio na izloženu inkunabulu Johanna Herolta iz 1496. godine (kat.br.1.).

Knjige na glagoljici, bosančici i ščavetu tiskane su za života Bartola Kašića. U ovoj grupi izložen je i Ritual rimski Bartola Kašića iz 1640. godine (kat.br. 6.G.1.). Ritualom su se služili popovi glagoljaši jer nisu bili vični latinskom jeziku. Knjiga je tiskana u još šest izdanja i bila je u uporabi do XX. stoljeća. Tu je izloženo i Evanđelje Ivana Bandulavića iz 1613. godine (kat.br. 1.G.), jedno od pet u svijetu poznatih primjeraka. Izloženi zemljovid, izrađeni u Amsterdamu, prikazuju geopolitički prostor u kojem je živio i radio Bartol Kašić

Slijede stare hrvatske gramatike i riječnici od XVII. - XX. stoljeća, na koje je utjecalo djelo Bartola Kašića. Svi primjerci su bibliofilski rariteti, a posebno Dictionar Juraja Habelića (kat.br.1.C)

Obzirom na domicil Gradske i sveučilišne knjižnice, smatrao sam da će zainteresirati posjetioce izbor djela slavonskih pisaca iz XVIII. i XIX. stoljeća.

Isusovac Bartol Kašić i četiri stoljeća njegove gramatike

Isusovac Bartol Kašić jedan je od najznačajnijih hrvatskih velikana i najplodnijih pisaca 17. stoljeća. Cijeli je svoj život, od rođenja u Pagu 15. kolovoza 1575. do smrti u Rimu 28. prosinca 1650. posvetio Bogu, te kulturnom i duhovnom dobru svoga hrvatskog naroda koji je upravo tada proživljavao jedno od najtežih razdoblja svoje povijesti kao "ostaci ostataka negdašnjeg slavnog hrvatskog kraljevstva".

Po svojem **Rječniku** i **Gramatici** Bartol Kašić je prvi hrvatski jezikoslovac, on je plodan pjesnik i pisac, prevoditelj **Biblije** i **Rituala rimskog**, vrstan teolog i jedan od prvih slavista, veliki misionar i papinski vizitator, cenzor knjiga i hrvatski ispovjednik u bazilici sv. Petra u Rimu i Loretu, autor prve hrvatske tragedije **Venefrida** i **Autobiografije** u povijesti hrvatske književnosti.

Bartol Kašić je prvi **Hrvatsko-talijanski rječnik** napisao "kako se govori" 1599. godine, dakle prije 4 stoljeća, a to je 220 godina prije Vuka Karadžića koji je do nedavno morao biti zastupljen u svim školskim knjigama kao tobožnji prvi veliki reformator jezika i pravopisa po načelu "piši kako se govori".

Poznato je da je Kašić **prvu izvornu hrvatsku gramatiku Institutiones linguae illiricae** počeo sastavljati 1599. godine i **objavio je 1604. godine**. U njoj je postavio načelo "**za jedan glas-jedan znak**".

Moje otkriće potaknulo je Jadroliniju da trajektu "Vuk Karadžić" odmah da novo ime - "**Bartol Kašić**".

Godine 1990. u povodu proglašenja Velike Gospe - Kašićeva rođendana - za dan općine Pag, u svečanom govoru bilo je rečeno: «Pravi je čas da se oca Bartola Kašića postavi na pravo mjesto među hrvatske velikane, da se njegovo ime sa svim što ono znači, utisne u svaku hrvatsku svijest, da svako naše dijete odmalena sazna da je suvremeni hrvatski književni jezik na temelju mnogo davnije govorne i književne tradicije znanstveno utemeljio, napisavši prvu gramatiku i opsežni rječnik, taj veliki Pažanin».

Školska godina 1998.-1999. bila je proglašena **Godinom Bartola Kašića**. Tada je uvršten Bartol Kašić u obvezni školski program i u sve odgovarajuće udžbenike. To je bilo prijeko potrebno jer se radi o povijesnoj istini i o našem hrvatskom jezičnom identitetu. Kroz tu Kašićevu godinu bilo je više znanstvenih skupova i izložbi, te mnoštvo predavanja.

Ove Godine slavimo **četiri stoljeća Gramatike Bartola Kašića**. Prilog toj proslavi je i ova izložba u osječkoj Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici, kao i predavanje na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Prof.dr.sc. Vladimir Horvat

Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu

Katalog izložbe

Ex libris KEZELE

Europsko tiskarstvo XV. i XVI. stoljeće

- 1 HEROLT JOHANNES
SERMINES DE TEMPORE ET SANCTIS
CUM PROMPTUARIO
EXEMPLORUM DILIGENTER
CASTIGATUM IN IMPERIALI
OPPIDIO HAGENAWE
Anno Domini Christi natali 1496.
- 2 THOMAE AQUINATIS
ENARRATIONES
Venetiis 1511.
- 3 JOSEPHUS FLAVIUS
ANTIQUITATUM IUDAICARUM LIBRI
Basilae, anno 1540. in officina Probeniana

4 ABBATIS PANORMITANI
COMMENTARIA
Venetiis, 1571.

5 ORATIONI MILITARI RACCOLTE PER
M.REMIGIO FIORENTINO
In Venecia, 1585. Concordia

6 FILLIPO DI COMINES
MEMORIAE
Genova, 1596., Andreae Wecheliheredum

7 BIBLIA SACRA
SIVE LIBRI CANONICI
Hanoviae, 1596., Andreae Wecheliheredum

8 CARTA - SCLAVONIA, CROATIA,
BOSNIA CUM DALMATIA PARTE
Mercator, oko 1590.

XVII. stoljeće
knjige na glagoljici,
bosančici, ščavetu

- 1.G** IVAN BANDULAVIĆ
PISTOLE I EVANGJELJA PRIKO SVEGA
GODIŠTA.....
Venetiis, 1613., Antonij Turini (Ščavet)
- 2.G** MATIJA DIVKOVIĆ
BESIEDE DIVKOVIĆA SVARHU
EVANDELIA NEDIELJNIEH PRIKO
SVEGA GODIŠTA, KOE BESIEDE IZ
RAZLIKIJEH DIAČKIEH KNJIGA
PRIVEDE ISPISA I SLOŽI BOGOLJUBNI
BOGOSLOVAC FRA MATIE DIVKOVIĆ
IZ JELŠAK, REDA SVETOG FRANČESKA
IZ PROVINCIIE PRIMENKOM BOSNE
AR ENTINE
*U Mnetciech, po Petru Marii Bertanu, 1616.
(bosančica)*

3.G ROBERO BELLARMINO
ISTUMACEGNE OBILNIE NAVKA
KARSTYANSKOGA, PRINESENO V
YAZIK HARUATSKI
Priredio Ivan Tomko Marnavić
Romae, ex Tipographia Congr. de Propag. Fide,
1627.

4.G RAFAEL LEVAKOVIĆ
MISAL RIMSKIJ
Romae, ex Typis&Impensis, Sac.Congr.de
Propag. Fide., 1631.

5.G RAFAEL LEVAKOVIĆ
ISPRAVNIK ZA EREI ISPOVIDNICI I ZA
POKORNIH
Romae, Typis Sac. Congr. de Propag. Fide.,
1635.

6.G BARTOL KAŠIĆ
RITUAL RIMSKI
Romae, Ex Tipographia Sac.Congreg. de
Propag. Fide., 1640.

7.G RAFAEL LEVAKOVIĆ
ČASLOVb RIMSKIJ
Romae, Typis& Impensis Sac. Cong. de
Propag. Fide., 1648.

8.G KARTA-KARSTIA, CARNIOLA, HISTRIA
et WINDORUM MARENIA
Excudit Guiljelm Bleau, oko 1648.

9.G KARTA - IADERA SCIVIM et AENONA
CUM INSULIS ADJECTIBUS
Amsterdam, apud Ionnanem Jansonium, oko
1650.

Hrvatske gramatike
i rječnici
XVIII. - XX. stoljeće

- 1.C JURAJ HABDELIĆ
DICTIONAR
Štampano u Nemskom Gradezu 1670. pri odvetku Widnanstadiussi
- 2.C IVAN BELOSTENEC
GAZOPHYLACIUM LATINO-ILLYRICORUM
Zagrabiae, 1740. Typis J.B.Weitz
- 3.C ANDRIJA JAMBREŠIĆ
LEXICON LATINUM
INTERPRETATIONE ILLYRICA
GERMANICA et HUNGARICA
LOCUPLES
Zagrabiae, 1742. Albert Wilhelm Wefseli
- 4.C TOMO BABIĆ
PRIMA GRAMATICAE
Venetiis, 1745., apud Josephum Corona
- 5.C ARDELIO DELLA BELLA
DICTIONARIO ITALIANO-LATINO-ILLIRICO
Ragusa, 1785. nella Stamperia Privilegata
- 6.C JOSIP JURIN
SLOVKIGNA SLAVNOJ SLOVINSKOJ
MLADOSTI
DIACKIM, ILIRICKIM i TALIANSKIM
IZGOVOROM
NAPRAVGLENA
Mletzi, 1793., po Andrii Santinu
- 7.C JOAKIM STULLI
LEXICON LATINO-ITALICO-ILLIRICUM
Budae, Tipographie Universitatis 1801.
- 8.C JOSIP VOLTIĆ
RISCOSLOVNIK
U Beču, 1803., Kurzboeck

- 9.C** JOAKIM STULLI
RJECSOSLOXJE
U Dubrovniku, 1806., po Antunu Martekini
- 10.C** JOAKIM STULLI
VOCABULARIO ITALIANO-ILLIRICI-
LATINO
Ragusa, 1810., Antonio Martechinni
- 11.C** TOMAŠ MIKLOUŠIĆ
VOCABULARUM
Budae, 1817., Tipis Regiae Universitatis
- 12.C** LJUDEVIT GAJ
KRATKA OSNOVA HRVATSKO-
SLAVENSKOGA
PRAVOPISA
*Vu Budimu, iz tiskarnice Kraljevskog
Vseučilišća, 1830.*
- 13.C** RUDOLF VESELIĆ
REČNIK ILIRSKOGA I NEMAČKOGA
JEZIKA
U Beču, 1853., troškom A.A.Venedikta
- 14.C** GRUPA AUTORA
PРАВНА I POLITIČKA
TERMINOLOGIJA
ZA SLAVENSKI JEZIK
Beč, 1853. Antonii Schmid
- 15.C** VJEKOSLAV BABUKIĆ
ILIRSKA SLOVNICA
U Zagrebu, 1854., tiskara dr. Ljudevita Gaja
- 16.C** IVAN DANILO
GRAMMATICA DELLA LINGUA
ILLIRICA
Zara, 1855., Typographia fratelli Battara
- 17.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RIEČNIK ILIRSKO-TALIANSKI
U Zadru, 1858., Petar Abelić
- 18.C** ANTUN MAŽURANIĆ
SLOVNICA HERVATSKA
U Zagrebu, 1859., Karl Albrecht
- 19.C** BOGOSLAV ŠULEK
NEMAČKO-HRVATSKI REČNIK
Zagreb, 1860., Franc Župan
- 20.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RJEČNIK TALIJANSKO-SLOVINSKI
(HRVATSKI)
U Zadru, 1863., braća Battara
- 21.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RJEČNIK SLOVINSKO-TALIJANSKI
U Zadru, 1874., braća Battara
- 22.C** BOGOSLAV ŠULEK
RJEČNIK ZNANSTVENOG NAZIVLJA
Zagreb, 1874., Tiskara dr. Ljudevita Gaja
- 23.C** ADOLF WEBER
SLOVNICA HRVATSKA
U Zagrebu, 1876., Dionička tiskara u Zagrebu
- 24.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RJEČNIK TALIJANSKO-SLOVINSKI
(HRVATSKI)
U Senju, 1887., H.Luster
- 25.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RJEČNIK HRVATSKO-TALIJANSKI
Zara, 1901., Tipografia "Narodni list"
- 26.C** DRAGUTIN PARČIĆ
RJEČNIK TALIJANSKO SLOVINSKI
(HRVATSKI)
U Senju, 1908., Tisak Hreljanović

Slavonski pisci XVIII. i XIX. stoljeća

- 1.S** ANTUN KANIŽLIĆ
BOGOLYBNOST MOLITVENA
NA POSCTENYE PRISVETE TROICE
JEDNOGA BOGA BLAXENE DIVICE
MARIE I SVETIH.....
Pretiskana u Ternavi, godisce 1766.
- 2.S** MATIJA ANTUN RELJKOVIĆ
SATIR.....
U Osiku, 1779., Slovih Martina Divalta
- 3.S** ANTUN KANIŽLIĆ
KAMEN PRAVI.....
U Osiku 1780., kod Ivana Martina Divalta
- 4.S** CARTE, DU ROYAME, D'ESCLAVONIE
ET DU DUCHE DE SYRMIE
A'Venise 1783., par Santini chez Remondini

5.S PETAR KATANČIĆ
DE COLUMNIA MILLIARIA ROMANA
Zagrabiae, Typis episcopalibus 1794.

6.S PETAR KATANČIĆ
FRUCTUS AUCTUMNALES
Zagrabiae, Typis episcopalibus 1794.

7.S SPECIMEN PHILOGIAE ET
GEGRAPIAE
PANNONIORUM
Zagrabiae, Typis episcopalibus 1795.

8.S JOSIP STIPAN RELJKOVIĆ
KUČNIK
*U Osiku, 1796., Slovima Ivana Martina
Divalta*

9.S BERNARDIN LEAKOVIĆ
DNEVE BOŽJE.....
U Osiku, 1802., Martin Divalt

10.S POLITIKA-ŽIVOT-KREPOSNI
POLITIKA ZA DOBRE LJUDE, TO JEST:
UPRAVE RAZUMNOGA I KRIPOSNOGA
ŽIVOTA
*Prevodilac Karlo Pavić
Pretiskano u Peshti, 1821., sa slovih Ivana
Thome Trattner*

11.S EMERIK RAFFAYE
NAUK OD OPROSHTENJA U OPCHINU
JUBILEUMA
U Ossiku, slovima Divalentovima, 1826.

Ex libris KEZELLE

ISBN 953-98057-4-0

Ex libris KEZELLE

gradska i sveučilišna knjižnica osijek

travanj, 2004.